

avui prov. alpí *escandalb*, llgd. *escandal*, rodanès *escandau*, aplicat especialment a una mesura d'oli, i usat en les obres poètiques de Mistral: «oh lou galant dedins d'oustau! / li peiroulet, lis *escandau*, / lou saladou, la fariniero / ---», *Nerto* (IV, v. 42, trad. «les mesures pour l'huile». En català registrem diverses accs. d'aquestes: 'mitjana entre el preu de l'ovella més grassa i la més magra del ramat' (*DAG*, també l'alt-arag. *escandallo*, 1933); 'escorcoll': «l'*escandall* d'e-quipatges s'anà fent poc a poquet», Noller (*Vilaniu* 33); i en el verb: 'remenar fins al fons un munt de coses barrejades': una pagesa que no sap on ha posat el bitllet d'un òmnibus ha d'*escandallar* tot el cistell per trobar-lo» (Guixers, *Alt Berg*, 1935); 'liquidació (de mobles)': «comparegué quasi bé ab recansa el *escandall* de trastos vells que 's feya en la fabrica dels Srs. M., que acabaven d'abatre's», Noller (*Notes*, de c. 219); 'llista o relació de noms de persones' mall. («l'*escandall* d'aquesta gent menuda és el següent ---», *AMALcover* (*BDLC* XI, 55) i *escandallat* 'consignat un nom' («aquells sis revellerets, ja *escandallats*», id., 51).

Des d'ací es passa al sentit de 'delmar, triar els caps de bestiar que se sacrificaran': «quan els llops ho van tenir tot a punt, una nit molt fosca van pujar, sense fer soroll, en el corral i van *escandallar* tres bèns: eren ben tendres encara, els manyacs ---», «els llops van pujar al corral, van *escandallar* un altre bè i van arraulir-lo a baix a la cova ben de pressa», *Coromines* (*Presons Imag.*, 73, 74), amb l'abstracte post-verbal *escandall* del mateix sentit, id. (id., p. 72). Segurament en forma semblant, i partint de la idea d'*escandallar* 'passar comptes, discutir amb algú regatejant els preus' (cf. *AlcM*, § 2); val. *traure l'escandall* a algú 'donar-li compte i raó d'alguna cosa', i agreujant-ho la fama de cridaners i cridaneres que tenen la gent de mercat, mostassafs i marmanyeres, s'arriba a *fer escandalls* 'fer escarafalls', 'manifestació sorollosa de sorpresa, desgrat, etc.' i 'persona baladrera': «estarrufa't ara, que ja 'ls abaxaràs un dia, aquests *escandalls* de gata rabiosa!», *MVayreda* (*Puny.* VIII, 147); hi degué ajudar (però poc o no gaire) la influència d'*escandol*, però en tot cas és a tort que *AlcM* creu que es tracta d'una modificació d'aquest mot.¹

DERIV.: *Escandallar* 'sondar' [1286, supra]; a part d'altres dades ja donades, observaré que aquest verb segueix vigorosament en ús al llarg de tot el nostre litoral en el sentit de 'sondar': *askandayá*, Sant Pol del Maresme (1929); *eskandála -l fóns* al Perelló de l'Albufera (1962); «*eskandálen* l'alguer i troben ---», *Dénia* (1963); a Eivissa amb el sentit de 'preparar' (1963, veg. s. v. *fendi*). El sentit exemplificat a les *Presons* de Coromines, continua viu a muntanya: a un llop vestit de pagès vaig sentir, al peu del Montseny, que certa guerra havia vingut perquè «hi havia massa ovelles i no obeïen el pastor [i] i per això va caldre *askandayá-las*» (1964). Variant *escadanyar* 'fixar el valor d'una mesura' (S. xv, mall.), on sembla haver hi alhora propagació de la nasalitat (*n-y > n-y*) i in-

fluència de *cadena* 'amidar la longitud d'una cosa, aplicant-li una cadena'.

Escantilló terme de fusteria i de construcció nàutica, que no és pres del castellà com diu erradament *AlcM*, sinó del fr. ant. *escantillon* (norm-pic., princ. S. XIV), del qual ve també el cast. *escantillón* [1735], mot parent de l'it. *scandiglio* i del nostre *escandall*, veg. *DCEC* II, 327; *Gamillscheg* (*ZRPb*. xli, 506-8; *FEW* II, 230a).

DERIV.: *Escandallada*, *Escandallejar*. +*Escandallatge*, nom que proposo als tècnics físics i biòlegs per traduir l'angl. *scanner* com a denominació del novell procediment radiogràfic pel qual examinen, «a llesques», l'abdomen dels pacients cercant de descobrir-hi tumoracions que s'hi formen en les vísceres més amagades: *to scan* és l'equivalent semàntic (i fins etimològic) del nostre verb *escandallar*.

¹ Un missatge de la correspondència Perpinyà-Barcelona, l'a. 1628, portaria «per esser, com són, en lo principi de la recollida [r'éculte], y no poder se<r> possible fer la resolució y *escandoll* <que> voldríam del blat y altres grans <que> se culliran en est comptat» (*RLR* LXII, 296), porta potser un encreuament així? Però més aviat crec que es tracta d'una lectura defectuosa d'*escandall* o d'una ultracorrecció provocada per la vacil·lació *escàndol/escàndel, -ndal*.

Escandalós, *escandalosa* f., V. *escàndol* *Escandieg*, *escandegar*, encreuament d'ESCONDOL amb *estabeig* (no és castellà un verb *escandecer* que ací suposen «Un mallorquí» i *AlcM*); encara menys deu existir l'*escandegar* que hom atribueix a AFebrer, probablement mala lectura en lloc d'una forma provençalada *escaudejar*=*caldejar* *Escàndel*, V. *escàndol* *Escàndia*, veg. *DCEC* (ESCANDA) i ací *ESCAIOLA* *Escandial*, V. *candéal* (*DCEC* i ací *CANDID*) *Escàndil*, V. *escàndol* *Escandir*, V. *descendir*

ESCONDOL, pres del ll. *scandulum* id., i aquest, del gr. *σκανδαλον* 'parany o obstacle que fa caure', 'pedra que fa ensopegar', que en el grec bíblic va especialitzar-se ja en el sentit d'«ensopegall moral», 'inducció perversidora', 'mal exemple', des d'on s'ha passat després a l'ofensa que sent el qui resisteix a aqueixos exemples. □ 1.ª doc.: S. XIII.

A l'arrel de tot està el cabdal passatge del Sermó de la Muntanya: --- *Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σέ, ἔξλε αὐτὸν καὶ βάλε σοῦ* (Sant Mateu v, 29) '[si la teva mà dreta et tempta, talla't la mà dreta], si (prova de) fer-te ensopegar (si et tempta) el teu ull dret, arrenca-te'l i llença'l lluny de tu'. Per al sentit i matis precisos del gr. *σκανδαλον*, des del grec clàssic, a l'evangèlic i popular i fins al grec modern, veg. la nota de H. Pernot¹ a St. M. v, 25. Tota la història del mot en grec, i en llatí està governada i inspirada per aquest passatge de la història sublim, i les llengües modernes següen ressentint-se'n i brodant-hi damunt.

⁶⁰ En va ple el que escriu *Jacobus a Voragine* en el